

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний університет
Центр заочної дистанційної та вечірньої форм навчання
Кафедра журналістики та філології

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ Володимир САДІВНИЧИЙ
_____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 061 Журналістика
освітньо-професійної програми Журналістика
на тему:
ЕКОЛОГІЧНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ: ДОБІРКА
ЖУРНАЛІСТСЬКИХ МАТЕРІАЛІВ

Environmental situation in Ukraine: a collection of journalistic materials

Здобувачки групи ЖТз-91с Івченко Анни Володимирівни

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Анна Івченко

Керівник асистент кафедри журналістики та філології, доктор філософії
доктор філософії за спеціальністю 035 Філологія Олена ІЩЕНКО

Консультант редактор газети «Наш Край» Наталія Шутько _____

Суми – 2023

Бібліографічний опис. Івченко А. В. Екологічна ситуація в Україні: добірка журналістських матеріалів : робота на здобуття кваліфікаційного ступеня «бакалавр» ; спец. – 061 Журналістика ; наук. керівники О. А. Іщенко, Н. Г. Шутько. Суми: СумДУ, 2023. 31 с.

Анотація. У роботі представлена авторська добірка журналістських матеріалів на тему екологічної ситуації в Україні. Формат – тексти та сценарії для відео- та аудіосюжетів. Для наочності матеріали проілюстровані фотографіями із офіційних джерел (3 фото), також у добірці подано авторський фоторепортаж (5 фото), що презентує заповідники Сумської області. Робота містить посилання на 21 джерело. Обсяг роботи – 31 сторінка та додатки. Сфера застосування інформаційного продукту – публікація в друкованих медіа, на інтернет-майданчиках, а також на платформах поширення аудіовізуального контенту України. Актуальність створення добірки журналістських матеріалів, що розповідають про наявну екологічну ситуацію в Україні, зумовлена значним погіршенням стану навколишнього середовища на тлі загальносвітової екологічної кризи та, зокрема, у зв'язку з військовою агресією сусідньої держави. Така ситуація формує необхідність привернення уваги громадськості до проблем екології та збереження природних ресурсів.

Ключові слова: екологічна ситуація, екологія, зелені медіа, проблеми екології, екологічна журналістика.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	6
1. Обґрунтування інформаційного продукту.....	6
1.1. Екологічна журналістика у сучасному інформаційному просторі.....	6
1.2 «Зелені медіа» та матеріали екологічного спрямування на сторінках популярних видань.....	8
1.3 Обґрунтування методики, обраної концепції, праць, на яких ґрунтується робота.....	11
2. Специфікація виконаної роботи.....	11
2.1. Авторська ідея.....	11
2.2. Інформаційний привід.....	12
2.3. Цільова аудиторія.....	13
2.4. Характеристика джерел фактів та інформації.....	13
2.5. Прогнозовані результати втілення.....	14
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	15
II. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОДУКТ.....	18
ВИСНОВКИ.....	31

ВСТУП

Екологічна ситуація є однією з найактуальніших проблем у світі. Видобуток корисних копалин, численні виробництва, транспорт та інші складові життєдіяльності людства вкрай негативно відбиваються на стані природи. Століття розвитку цивілізації людина створювала все нові й нові способи та засоби для поліпшення власного життя та при цьому вкрай рідко замислювалася над тим, який вплив має на природу. Сміття, стічні води, шкідливі викиди в атмосферу мало турбували пересічну людину, що й говорити про власників виробничих підприємств, які століттями свідомо чи несвідомо закривали очі на проблеми екології.

Поступово шкідливий вплив людини на екологію ставав дедалі помітним. З розвитком науки стали окреслюватися причини та можливі наслідки певних аспектів діяльності людини.

Наразі екологічна ситуація – тема, яка порушується не тільки в наукових колах, але й активно тиражується в медіа. Не є винятком і Україна, де, окрім стабільного погіршення екологічної ситуації на рівні з усім світом, величезної шкоди довкіллю завдала війна, що триває на території нашої держави майже десятиліття, а з 24 лютого 2022 року стала більш масштабною та руйнівною.

Актуальність висвітлення екологічної ситуації в Україні в різних медіа визначається необхідністю привернення уваги місцевої та світової спільноти до проблем захисту навколишнього середовища, нейтралізації руйнівних наслідків, а також збереження природних ресурсів нашої держави в умовах кризи.

Мета роботи: створити добірку журналістських матеріалів, що демонструють наявні екологічні проблеми та шляхи їх вирішення в Україні.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати низку завдань:

- ознайомитися з працями українських дослідників, котрі працювали з матеріалами на екологічну тематику;
- проаналізувати наявні в українському медіапросторі журналістські матеріали на тему екологічної ситуації;

- створити власну добірку журналістських матеріалів.

Авторський задум інформаційного продукту полягає у написанні низки текстових матеріалів, які можуть розміщуватися в друкованих та інтернет медіа, а також – сценаріїв аудіо та відеороликів для розміщення на платформах поширення аудіовізуального контенту.

Практичне значення роботи – це можливість поширення створених матеріалів на різних платформах із метою привернення уваги громадськості до екологічної тематики та, зокрема, екологічної ситуації в Україні.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, розбитих на підрозділи, списку використаних джерел (21 позиція), висновків і додатків.

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1. Обґрунтування інформаційного продукту

1.1. Екологічна журналістика у сучасному інформаційному просторі

Проблеми екології є одними з найбільш глобальних і найбільш обговорюваних проблем сучасності. Ми живемо в епоху поглиблення кризи навколишнього середовища, яка нарощувалася століттями, а стала помітною в глобальному розумінні відносно недавно. «Криза ця є результатом наростання протиріччя між суспільством та природою, конфлікту, що виник внаслідок несумісності масштабів, глибини і потужності сучасного втручання людей та порушення еволюційно вироблених механізмів саморегуляції біосфери», – стверджує дослідник М. Назарук, окреслюючи виникнення нової галузі – філософії довкілля [11, с. 9].

Говорити про проблеми екології стало не тільки актуально, але й модно. Сучасне суспільство все більше уваги приділяє усвідомленому споживанню, відмові від штучних матеріалів, збереженню флори та фауни. Людство зрозуміло, що легковажна взаємодія з природою вже тягне за собою невідворотні наслідки, і для того, щоб вижити, необхідно вживати радикальних заходів уже сьогодні. Таке усвідомлення спонукало до появи численних екологічних рухів та організацій, пошуку енергозберігаючих ресурсів і так званої «зеленої енергії», а також – активної просвітницької діяльності в сфері усвідомленого споживання та екологічної поведінки.

Оскільки світова спільнота все більше звертається до проблем екології та пошуку шляхів вирішення або хоча б мінімізації наслідків шкідливого впливу діяльності людини на стан природи, все активніше в світовому медійному просторі розвивається такий напрям як екологічна журналістика. «Проблеми екології, незворотні кліматичні процеси цікавлять і турбують багатьох. Фахівці й небайдужі, учені, письменники й публіцисти пропонують різні шляхи їх

усунення: помірковані, науково обґрунтовані і досить радикальні», – пишуть дослідники В. Житарюк та М. Житарюк [8, с.173].

Попри велику зацікавленість як світових так і українських медійників у написанні матеріалів екологічної тематики, цей напрям залишається недостатньо розвиненим через низку різнопланових чинників. Наприклад, дослідниця Т. Руда зазначає: «Недостатній рівень розвитку екологічної журналістики сьогодні зумовлений тим, що її розуміють водночас і як розділ наукової журналістики, що популяризує наукове знання, і як тематичний розділ журналістики, який займається безперервним і широким висвітленням екологічних питань як глобального, так і локального значення» [16, с. 30]. Цю думку підтверджує дослідження, проведене Комісією з журналістської етики спільно з Центром екологічних ініціатив «Екологія» у листопаді 2021 року. Воно показало, що «64% опитаних медійників вважають, що українські медіа приділяють недостатньо уваги проблемам екології. При цьому, 87% опитаних хотіли б писати на екологічну проблематику. Однак, майже половина (49%) не знають експертів, які б допомогли їм пояснити своїй аудиторії складні питання впливу екологічних проблем на ситуацію в регіоні. При цьому, 83% опитаних журналістів відчувають брак знань з теми екології та змін клімату» [18].

До проблеми недостатньої обізнаності медійників у питаннях, що стосуються екологічної тематики звертаються дослідники О. Гарматій і А. Шередько. Вони говорять, що здебільшого медійники висвітлюють поверхові теми, наприклад: «десь горять ліси, у морі вилив нафти, хтось знову підпалив траву» [5, с. 33], залишаючи поза увагою справді важливі теми. Також, за їх спостереженнями журналісти уникають заглиблення в суть проблеми, визначення причин та наслідків, а лише інформують читача про те, що сталося. «Це не дивно – автори не можуть заглибитися у проблему, не маючи достатніх знань. Подібні тенденції жодним чином не сприяють формуванню екологічної свідомості громадян», – підкреслюють дослідники [5, с. 33].

Звичайно, така тенденція вимагає від представників медійної галузі активної роботи як у висвітленні екологічних питань нашої країни, так і в

збагаченні власних знань щодо проблем довкілля та особливостей роботи із зазначеною тематикою. «Екожурналістика як один із різновидів журналістики покликана аналізувати, розкривати взаємодію природи і людини, вплив (особливо негативний) людини на природу і навпаки, а також сприяти в розв’язанні екологічних проблем як локального (пов’язана з конкретним місцем), так і глобального (взаємопов’язаність екологічних проблем, катастроф у світі; їх вплив на біосферу загалом тощо) характеру», – зазначають С. Харченко та Д. Шинкарук [17, с. 82,]. Тим самим підкреслюють важливість та складність роботи медійника, котрий звертається до екологічної тематики.

Визначаючи функції екологічної журналістики, Т. Бончак звертає увагу на соціально відповідальну місію. Він стверджує: «Фахівець, який задіяний у роботі з інформацією про навколишнє середовище, повинен також бути особою з високими моральними цінностями, розумінням психологічної єдності людини зі світом, володіти знаннями з природничих дисциплін, користуватися авторитетом в суспільстві й серед колег» [3, с. 64].

Саме такі функції притаманні так званим «зеленим медіа», мета яких полягає у висвітленні проблем довкілля, популяризації екологічної культури та підвищення рівня обізнаності населення щодо шляхів подолання екологічної кризи.

1.2 «Зелені медіа» та матеріали екологічного спрямування на сторінках популярних видань

Екологічна журналістика – відносно нове поняття для української медійної галузі. Тому, як і в багатьох інших питаннях, наші медійники та дослідники зазначеної проблематики нерідко звертаються до світового досвіду. «Міжнародний досвід вироблення методологічних засад висвітлення екологічної тематики і науково-практичного аналізу багатший і триваліший», – стверджують дослідники С. Харченко та В. Шинкарук [17, с. 78].

Серед найбільш відомих та популярних світових видань, які повністю або частково можна віднести до «зелених медіа» ми виділили видання «The Ecologist», «National Geographic» та «GEO».

Британське видання «The Ecologist» з'явилося як друкований журнал у 1970 році. З 2012 року журнал видається Resurgence Trust, освітньою благодійною організацією, яка працює в таких сферах, як довкілля, соціальна справедливість, активізм, духовність і мистецтво. Окрім друкованого журналу функціонує також сайт «The Ecologist» [21].

Досліджуючи деякі особливості висвітлення екологічних питань на сторінках зазначеного видання Т. Бондаренко звертає увагу на тематику екологічних рухів [2], а також проблему пошуку ідеального устрою, здатного забезпечити максимальну стабільність на планеті. Авторка зазначає: «Взірцем нового устрою у “The Ecologist” стає традиційне, локалізоване, суспільство, яке демонструє найбільш ідеальну модель гармонійного співіснування людини та природи» [1, с. 63]. Самі ж видавці журналу підкреслюють, що акцент матеріалів видання робиться на екологічну, соціальну та економічну справедливість [21] та зазначають, що журнал «зіграв вирішальну роль у діагностиці екологічних криз, які лише загострилися за останні півстоліття» [21].

Для наступних двох видань екологічна тематика є однією з провідних, поряд із географією, історією, наукою та подорожами.

Журнал «GEO» видається з 1976 року німецьким видавництвом Gruner + Jahr та має представництва в різних країнах. Також має інтернет-версію. «GEO Digital фокусується на темах, пов'язаних зі свідомим споживанням і торгівлею. Редакція представляє ідеї та повсякденні хитрощі, які допомагають зробити життя справедливим та екологічним», – зазначено на сайті журналу [19].

«National Geographic» – телеканал та журнал про географію, історію, культуру, науку, подорожі, природу, засновником яких є Національне географічне товариство США. Журнал має друковану та інтернет версії [20]. Видається в різних країнах на умовах франчайзингу. Українська версія журналу «National Geographic» видавалася в 2013-2015 роках, але в зв'язку з із важким

станом ринку друкованих ЗМІ в Україні припинило свою діяльність. У квітні 2022 року видання припинило діяльність і в Росії. Відкликання ліцензії було пов'язано з військовою агресією Росії по відношенню до України.

Саме зазначені видання є взірцями та орієнтирами для розвитку локальної екологічної журналістики, та, на жаль, жодне із них наразі не має представництва в Україні.

Серед українських часописів екологічної тематики можна виділити «Екологічний вісник» [7]. Це науково-популярний екологічний всеукраїнський журнал, засновником якого є Всеукраїнська екологічна ліга. «На його сторінках ви не тільки знайдете інформацію про сучасні досягнення науки, а й зможете дізнатись про найгостріші екологічні проблеми, вплив довкілля на здоров'я людини, розвиток екотуризму», – стверджується на сайті екологічної ліги [7].

Також матеріали екологічної тематики нерідко з'являються на сторінках всеукраїнських та регіональних видань. Досліджуючи екологічну проблематику в загальноукраїнських медіа, О. Ковальчук звертається до таких щоденних друкованих видань як «Голос України», «Урядовий кур'єр», «Газета по-українськи», «День», «Україна молода». Шляхом якісного та кількісного аналізу науковиця доводить, що найбільшу увагу екологічній тематиці приділяє видання «Урядовий кур'єр», найменше – «Україна молода». Та все ж таки тема екології висвітлюється на сторінках усіх зазначених часописів [9, с. 79].

Окрему рубрику, присвячену проблемам довкілля, має і «Суспільне. Новини» [12]. Та зазначена рубрика орієнтується не лише на висвітлення екологічної ситуації в Україні, але й звертає увагу читачів та глядачів на стан екології в інших країнах.

Наразі найактивніше екологічні проблеми Сумської області, в тому числі й ті, що були спричинені військовою агресією Росії, висвітлюються на сайті та в соцмережах Державної екологічної інспекції в Сумській області [6].

1.3. Обґрунтування методики, обраної концепції, праць, на яких ґрунтується робота

Для формування концепції добірки журналістських матеріалів, зокрема, визначення найбільш актуальної тематики матеріалів ми звернулися до українських новинних та офіційних ресурсів, а також довідково-енциклопедичної літератури.

Створюючи добірку, ми використовували різні типи жанрів – від інформаційних до художньо-публіцистичних, оскільки така жанрова різноманітність допоможе розширити аудиторію читачів. Також у добірці наявні сценарії сюжету для телебачення, аудіоподкасту та фоторепортаж, створений на основі авторських фото.

Орієнтація на різноманітні канали сприймання інформації (візуальний та аудіальний) також покликана розширити читацьку аудиторію та зробити запропоновані матеріали більш близькими й зрозумілими для споживачів, які надають перевагу різним типам сприймання інформації. Зокрема ви звернулися до формату аудіоподкасту, оскільки такий тип медійного повідомлення наразі набуває популярності. Як стверджує І. Гаврилюк: «Усе більше онлайн-медіа звертають увагу на подкасти як той продукт, що дозволяє залучити аудиторію, бути креативнішими, ближчими, відкритішими до споживачів інформації» [4, с. 77]. Саме такого ефекту ми прагнули досягти.

Задля формування більш професійного підходу до створення матеріалів екологічної тематики, ми зверталися до праць дослідника Д. Олтаржевського, котрий присвятив значну частину свого наукового доробку саме вивченню цієї тематики [13], [14], [15].

Загалом же особливості висвітлення спеціалізованої тематики на сторінках українських друкованих медій, у офіційних виданнях та в Інтернет-виданнях представлені в низці наукових досліджень різних авторів: [1], [3], [10], [17], [22], [23], [24], [25].

2. Специфікація виконаної роботи

2.1. Авторська ідея

Авторська ідея полягає в створенні добірки текстових матеріалів різних жанрів та різного спрямування, які об'єктивно висвітлюють наявну екологічну ситуацію в Україні. У своїх текстах ми намагалися порушити найбільш актуальні екологічні проблеми сьогодення, показати, як ці проблеми вирішуються на державному на регіональному рівнях, а також – можливі шляхи поліпшення наявної екологічної ситуації.

Загалом було створено 6 матеріалів, частина із яких – текстові повідомлення для розміщення в друкованих та інтернет-виданнях, частина – сценарії для аудіо та відеосюжетів.

У матеріалах порушуються такі проблеми як: шкідливий вплив електронних сигарет на довкілля, переробка сміття, шкідливий вплив освіжувачів повітря на атмосферу, забруднення річки Псел, загальна екологічна ситуація в місті Суми, а також природні заповідники, розташовані на території Лебединського району Сумщини.

Із метою унаочнення та спрощення сприйняття текстових матеріалів, добірка проілюстрована фотографіями з офіційних інтернет-джерел. Для створення фоторепортажу використані авторські фотографії.

2.2. Інформаційний привід

Інформаційним приводом до створення добірки журналістських матеріалів, що відображають екологічну ситуацію в Україні, є значне погіршення стану довкілля, спричинене повномасштабним вторгненням російської армії. Звичайно, екологічні проблеми в Україні розпочалися не 24 лютого 2022 року, а існували й раніше, проте загострення екологічної кризи в останні два роки вимагає більш радикальних рішень із метою захисту та збереження навколишнього середовища. Особливо це стосується Сумської області, яка є прикордонною та щодня страждає від обстрілів з боку країни-агресора. Однією з головних галузей економічного розвитку Сумщини є сільське господарство, та постійні удари по об'єктах цивільної інфраструктури, агропідприємствах та

полях унеможлиблюють діяльність аграріїв прикордонних громад. Окрім того щодня завдається непоправна шкода загальній екосистемі області.

Звичайно, свідоме ставлення громади Сумської області не може припинити обстріли та знешкодити наслідки збройної агресії, нанесені нашій природі, та в наших силах берегти те, до чого не дотягся «руський мир».

На нашу думку, активізація роботи медійників у тематиці екології допоможе суспільству стати більш обізнаним в зазначеній проблематиці, зрозуміти, що таке екологічне споживання та яких заходів потрібно вживати, щоб мінімізувати наслідки шкідливого впливу на довкілля.

2.3. Цільова аудиторія

Створена нами добірка журналістських матеріалів розрахована здебільшого на мешканців Сумської області, адже порушені в матеріалах проблеми торкаються саме цієї території.

За віковими характеристиками матеріали розраховані здебільшого на молодь, адже теми матеріалів є більш цікавими та поширеними в молодіжному середовищі. Окрім того, молодь є більш сприйнятливою до отримання нової інформації та формування нового способу життя, а саме цього потребує екологічна ситуація в нашій країні.

Також серед характеристик потенційного споживача інформаційного продукту – відкритість до усвідомленого споживання природних ресурсів, орієнтація на європейські цінності, турботливе ставлення до навколишнього середовища та розуміння необхідності змінювати свою поведінку й стиль життя у відповідності до екологічних потреб як нашої держави, так і планети в цілому.

2.4. Характеристика джерел фактів та інформації

Для написання журналістських матеріалів, які сформували добірку, ми зверталися до офіційних інтернет-ресурсів. Зокрема, сайту Сумської обласної державної адміністрації, Державної екологічної інспекції в Сумській області,

Центру громадського здоров'я МОЗ України. Також був проведений моніторинг новинних ресурсів і медіа екологічної спрямованості.

Текстові матеріали проілюстровані фотографіями, взятими з офіційних джерел (кожне фото має підпис із посиланням на джерело). Також для створення фоторепортажу «Скарби природи Лебединщини» були використані авторські фотографії.

2.5. Прогнозовані результати втілення

Створена нами добірка порушує актуальні екологічні проблеми та примушує замислитися над їх причинами та наслідками деяких проявів життєдіяльності людини. Активне поширення текстів зазначеної тематики сприятиме зростанню рівня усвідомленого споживання серед населення України та, зокрема, Сумської області, підвищенню екологічної грамотності та формуванню екологічних звичок.

Також завдяки матеріалам, які підкреслюють цінність природних ресурсів, краси та неповторності наших краєвидів, ми прагнемо сформувати у читача любов та повагу до рідної природи, показати, що вона не гірша, а подекуди навіть краща за закордонну. Тому варто цінувати й популяризувати саме те, чим ми володіємо, а також берегти, особливо в умовах наявної соціальної та екологічної кризи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко Т. Образ Геї в журналі “The Ecologist”. *Держава та регіони*. Серія: Соціальні комунікації. 2013, № 3-4 (15-16). С. 62-66.

2. Бондаренко Т. Проблематика екологічних рухів на сторінках журналу «The Ecologist». *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія «Соціальні комунікації». 2016. Вип. 9. С. 4-8.
3. Бончак Т. Екологічна журналістика: місія та функції. *Журналістика майбутнього: виклики, тенденції, перспективи розвитку* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Львів : Простір-М, 2022. С. 62-65.
4. Гаврилюк І. Подкасти в системі українських інтернет-медіа. *Образ* : науковий журнал. Суми ; Київ, 2022. Вип. 1 (38). С. 72-79.
5. Гарматій О., Шередько А. Сучасні проблеми вітчизняної екологічної журналістики. *Інновації та особливості функціонування ЗМІ України* : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2021. С. 32-35.
6. Державна екологічна інспекція в Сумській області : веб сайт. URL: <https://deisumy.gov.ua/> (дата звернення: 15.05.2023).
7. Екологічний вісник. *Всеукраїнська екологічна ліга* : веб сайт. URL: <https://www.ecoleague.net/diialnist/vydannia-vel/ekolohichniyi-visnyk> (дата звернення: 15.05.2023).
8. Житарюк В., Житарюк М. Ідейно-аргументний потенціал екологічної публіцистики (на прикладі світового бестселера наомі кляйн «змінюється все. капіталізм проти клімату»). *Вісник Львівського університету*. Серія Журналістика. 2019. Випуск 46. С. 173-179.
9. Ковальчук О. Екологічна проблематика в загальноукраїнських газетах: спільне та відмінне. *Український Інформаційний Простір*. 2020. Число 6. С. 72-82.
10. Мельничук М., Сірінюк-Долгарьова К. Зародження «зеленої» преси на теренах України у пізній радянській і пострадянській періоди. *Журналістика майбутнього: виклики, тенденції, перспективи розвитку* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Львів : Простір-М, 2022. С. 210-213.

11. Назарук М. М. Філософія довкілля та її роль у соціально-екологічних дослідженнях. *Людина та довкілля. Проблеми неоекології*. 2014. № 3-4, С. 9-12.
12. Новини – природа. *Суспільне новини* : веб сайт. URL: <https://suspilne.media/nature/> (дата звернення: 15.05.2023)
13. Олтаржевський Д. О. Екологічна тематика на сторінках сучасної української преси. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*. Серія “Журналістика”. Київ : ВПЦ “Київський університет”, 2001. Вип. 9. С. 38-39.
14. Олтаржевський Д. О. Екологічна тематика на сторінках українських Інтернет-видань. *Актуальні питання масової комунікації*. Київ, 2002. Вип. 3. Ч. 2. С. 18-21.
15. Олтаржевський Д. О. Специфіка висвітлення екологічної тематики в офіційних виданнях на прикладі газети “Урядовий кур’єр”. *Актуальні питання масової комунікації*. Київ, 2003. Вип. 4. С. 28-32.
16. Руда Т. О. Екологічна журналістика: функціональні аспекти. *Масова комунікація у глобальному та національному вимірах*. Дніпро : ДНУ імені О. Гончара, 2016. Вип. 6. С. 29-35.
17. Харченко С. В., Шинкарук В. Д., Екологічна журналістика: міжнародний досвід та українські реалії. *Міжнародний філологічний часопис*. Vol. 13, № 1, 2022. С. 77-89.
18. 87 % опитаних медійників хочуть висвітлювати тему екології, але більшість відчуває брак знань – дослідження КЖЕ та «Екодії». *Комісія з журналістської етики* : веб сайт. URL: <http://surl.li/hpfpf> (дата звернення: 15.05.2023).
19. GEO : веб сайт. URL: <https://www.geo.de> (дата звернення: 15.05.2023)
20. National Geographic : веб сайт. URL: <https://www.nationalgeographic.com/> (дата звернення: 15.05.2023).
21. The Ecologist : веб сайт. URL: <https://theecologist.org/> (дата звернення: 15.05.2023).

22. Садівничий В. О. Типи, види та особливості подачі контенту крос медіа. Кросмедіа: контент, технології, перспективи: колективна монографія. Інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ, 2017. 234 с.

23. Сушкова О.М. Особливості типоформуєчих ознак сучасних медико-біологічних видань («Світ медицини та біології»). *Образ*. 2020. №1 (33). С. 88-95.

24. Позняк Е.В. Соціально-правові аспекти екологічної культури в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 4. С. 250-255.

25. Гардашук Т.В. Екологічна політика та екологічний рух : сучасний контекст. Київ : ТОВ «ВПЦ Техпринт», 2000. 126 с.

II. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОДУКТ

Електронні сигарети: нова загроза для здоров'я та навколишнього середовища

Електронні сигарети і пробіли у законодавстві щодо регуляції їх обігу в Україні становлять нову загрозу для здоров'я дітей та дорослих, а ще, як виявилось, вони є небезпечними і для екології в цілому.

7 квітня народна депутатка України Ганна Гопко ініціювала захід, на якому експерти обговорили проблему неконтрольованого поширення електронних сигарет в Україні, що спровокувало значне зростання кількості користувачів цих пристроїв, насамперед, серед підлітків.

Фото з сайту Центру громадського здоров'я МОЗ України

Під час заходу зазначалося, що відповідно до результатів Глобального опитування молоді щодо вживання тютюну, проведеного за підтримки Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) у 2021 р., 18,4% школярів віком 13–15 років (22,6% хлопців та 14,0% дівчат) є нинішніми споживачами електронних сигарет. Також наголошувалося, що високий рівень поширеності куріння е-сигарет серед підлітків є наслідком того, що відсутні будь-які законодавчі вікові обмеження щодо реалізації цих нових пристроїв. І водночас це становить серйозну загрозу для здоров'я молодого покоління, адже в Україні немає державного контролю за вмістом та маркуванням електронних сигарет, як розповіли експерти з контролю над тютюном.

Крім того, стало відомо, що електронні сигарети чинять непоправну шкоду й навколишньому середовищу, адже вейпи створюють відходи у вигляді використаних картриджів, батарей та інших компонентів. Якщо ці відходи неправильно утилізовані, вони можуть становити загрозу навколишньому середовищу. Картриджі, які містять нікотин та інші хімічні речовини, повинні бути правильно видалені, оскільки їх неправильна утилізація може призвести до забруднення водних джерел та ґрунту. Також шкідливими є складові частини сигарет, адже головна деталь «електронок» – це літій-іонна або літій-полімерна батарея, яка містять шкідливі речовини. Якщо такі батареї викидаються на звичайні сміттєві полігони або неправильно утилізуються, вони можуть викликати забруднення землі і водних джерел. Рекомендується правильно видаляти та переробляти використані батареї, використовуючи спеціальні пункти збору.

Фахівці з охорони навколишнього середовища, котрі були присутні на заході, повідомили, що вплив можна зменшити завдяки правильній утилізації, а саме: потрібно здавати використані електронні сигарети на переробку через спеціальні пункти збору. Також слід перейти на використання вейпів з відновлювальними джерелами енергії: йдеться про сонячні, вітрові, тощо. Звісно такі е-сигарети будуть значно дорожчими, а це може зменшити їхнє розповсюдження серед неповнолітніх.

Ініціаторка заходу Ганна Гапко наголосила, що зі свого боку буде просувати законопроекти, в яких буде порушуватись питання відповідальності торговельних точок та підприємців, які неконтрольовано проводять торгівлю «електронками».

Здати сміття на переробку: куди і як потрапляє наше сміття (Сценарій сюжету на телебаченні)

[Ведучий стоїть перед камерою, на фоні зображення сміттєвого полігона та контейнерів для роздільного збору].

Лише 5% відходів, які збираються підприємствами по вивозу сміття, потрапляють на сортувальні станції. Це офіційна статистика від комунальних підприємств. Разом із тим в містах України поступово більшає контейнерів для роздільного збору сміття, і з'являються служби, готові безкоштовно збирати цінні відходи просто з порога квартири. Ми перевірили, чи легко буде тим, хто запроваджує екосвідомий підхід до сміття, знайти потрібну інфраструктуру.

[Перехід до першої локації – роздільний збір відходів у місті].

Ми знаходимося в центрі столиці, де система роздільного збору відходів є однією з найефективніших. Тут встановлено спеціальні контейнери для різних видів відходів – пластику, скла, паперу та металу. Давайте побачимо, як саме працює ця система.

[Ведучий зустрічається з представником екологічного департаменту]

Ведучий: Вітаю, пане Петре! Розкажіть нам, як відбувається процес роздільного збору відходів у нашому місті?

Представник: Доброго дня! У Києві ми ретельно плануємо та організуємо систему роздільного збору відходів. Це починається з налагодження інфраструктури – ми встановлюємо контейнери для різних видів відходів у доступних місцях, таких як житлові райони, парки та біля громадських споруд.

[Камера показує різні контейнери для роздільного збору відходів]

Представник: Крім того, ми проводимо систематичну роботу з освіти та підвищення свідомості населення щодо роздільного збору відходів. Це включає проведення інформаційних кампаній, тренінгів та розповсюдження пам'яток з правилами сортування.

[Камера показує кадри жителів, які сортують відходи в контейнери]

Ведучий: Це дійсно чудово, що ви активно працюєте над підвищенням екологічної свідомості серед мешканців. Але що стається із зібраними відходами?

Представник: Зібрані відходи перевозяться до спеціальних сортувальних комплексів, де вони проходять через процес механічного та ручного сортування.

Завдяки цьому процесу ми можемо відокремити різні матеріали, які потім направляються на переробку.

[Камера показує робочих на сортувальному комплексі]

Ведучий: Це вражає! А як саме відбувається переробка відходів?

Представник: Після сортування, матеріали направляються до спеціалізованих підприємств для подальшої переробки. Наприклад, пластик може бути перероблений у нові вироби, скло – розплавлене і використане для виготовлення нового склопосуду, а папір - перероблений у новий.

[Камера показує процес переробки на підприємстві]

Ведучий: Це дійсно цікаво! Які переваги має роздільний збір та переробка відходів для нашого довкілля?

Представник: Вони допомагають зменшити кількість сміття, що потрапляє на полігони, а також зменшують негативний вплив наших дій на навколишнє середовище. Ось деякі з головних переваг:

- Зменшення використання природних ресурсів: переробка дозволяє повторно використовувати матеріали, такі як папір, скло та метал. Це зменшує потребу у видобутку природних ресурсів та зберігає їх для майбутніх поколінь.
- Зменшення енерговитрат: Переробка матеріалів зазвичай вимагає менше енергії, ніж виробництво нових матеріалів з сировини. Це допомагає знизити споживання енергії та викиди вуглецю, пов'язані з виробництвом нових матеріалів.
- Зменшення викидів та забруднення: зменшується кількість відходів, які потрапляють на сміттєві полігони та спалюються. Це мінімізує викиди шкідливих газів та забруднення ґрунту, повітря та води.
- Стимулювання економіки: створюються нові можливості для розвитку економіки, а саме: виникають нові робочі місця в індустрії переробки та виникає сприяння розвитку інноваційних технологій у сфері вторинного використання матеріалів.

Ведучий: Це дійсно захоплююче і важливо. Можливо така діяльність є кроком у напрямку сталого розвитку і збереження нашої планети для майбутніх поколінь. Нехай кожен з нас бере активну участь у цьому процесі!

Ведучий: Пане Петре, дякую за цікаву інформацію про переробку сміття та сортування. Це дійсно надзвичайно важлива та актуальна тема. І я сподіваюся, що наш сюжет надихне багатьох глядачів зайнятися цим питанням в своєму житті.

[Зображення відходів, що переробляються, та позитивних ефектів на довкілля]

Ведучий: Пам'ятайте, що кожна наша дія має значення. Нехай розділ відходів збір відходів стане нашим щоденним звичаєм, а переробка – необхідністю. Збереження нашого довкілля – це важлива мета, досягнення якої залежить від кожного з нас. Разом ми можемо змінити світ на краще!

Викиди від освіжувачів повітря забруднюють нашу атмосферу

Атмосферні забруднення стають все більшою проблемою, яка вимагає негайних заходів для збереження нашої планети. У межах цієї загальної теми, одним з найменш відомих джерел забруднення є використання освіжувачів повітря. Хоча вони можуть здатися невинними і корисними, нові дослідження показують, що викиди від цих пристроїв можуть мати негативний вплив на нашу атмосферу.

Освіжувачі повітря, які широко використовуються вдома, офісах та інших приміщеннях, містять різноманітні хімічні речовини, які допомагають нейтралізувати неприємні запахи та покращують якість повітря. Проте, деякі з цих хімікатів, такі як фторовуглеводники та вуглеводні, можуть мати шкідливий вплив на озоновий шар та природне середовище.

Фото з сайту eporada.pp.ua

Згідно з дослідженнями, опублікованими останніми роками, викиди від освіжувачів можуть сприяти утворенню шкідливих речовин, таких як формальдегід та ацетон, які потрапляють в атмосферу. Ці речовини можуть призводити до забруднення повітря, викликати проблеми зі здоров'ям і мати негативний вплив на екосистему.

Існують різні способи зменшення впливу освіжувачів на навколишнє середовище. Перш за все, варто звернути увагу на склад освіжувача перед його придбанням. Вибирайте освіжувачі повітря, які мають мінімальний вміст шкідливих речовин, таких як фторовуглеводніки та вуглеводні. Деякі виробники вже працюють над розробкою екологічно чистих альтернативних формул, що допомагають зменшити негативний вплив на навколишнє середовище.

Крім того, важливо правильно використовувати освіжувачі повітря. Забороняйте перевищення рекомендованої дози або тривалості використання. Це допоможе знизити загальну кількість викидів у атмосферу.

Окрім індивідуальних дій, необхідна регулююча політика з боку уряду та відповідних організацій. Вони можуть встановлювати стандарти щодо максимального вмісту шкідливих речовин у освіжувачах повітря, проводити контроль якості та розробляти наукові дослідження, спрямовані на зниження впливу освіжувачів повітря на навколишнє середовище.

Завершуючи, варто відзначити, що свідоме споживання та використання освіжувачів повітря може мати позитивний вплив на нашу атмосферу. Постійне зростання усвідомлення та популяризація екологічно відповідного способу життя є ключовими факторами у розв'язанні проблеми викидів від освіжувачів повітря та збереженні нашого середовища для майбутніх поколінь.

Екологічна криза: Викиди нечистот у річку на Сумщині загрожують середовищу та життю мешканців

(Суми, 5 травня 2021 року)

Мирна поверхня річки Псел порушена після страшного екологічного інциденту, що стався у самому серці міста Суми. Великі кількості нечистот та шкідливих речовин неконтрольовано потрапили у водойму, спричиняючи серйозну загрозу навколишньому середовищу та здоров'ю мешканців. Інцидент став приводом для серйозного обурення та закликів до вжиття невідкладних заходів для недопущення подібних подій у майбутньому.

Повідомлення про забруднення річки надійшло до місцевих екологічних організацій та владних установ учора ввечері. Миттєва реакція була запроваджена, коли екологи та представники влади прибули на місце події, щоб оцінити масштаби забруднення та вжити невідкладних заходів для зменшення його впливу.

Фото з сайту ecopolitic.com.ua

За попередніми відомостями, викиди нечистот у річку Суми сталися через аварійне витікання отруйних речовин із промислового підприємства, розташованого у центрі міста. Викиди включали хімічні сполуки та токсичні речовини, які швидко розповсюдилися по річці, забруднюючи воду та шкодячи риbam та іншим водним організмам.

Екологи негайно розпочали дослідження, щоб встановити вплив забруднення на екосистему річки та біорізноманіття. Перші результати показують, що великі маси риб загинули через отруєння, а передчасне вмирання водних рослин та мікроорганізмів свідчать про серйозні наслідки цього забруднення. Експерти висловлюють обурення і занепокоєння, оскільки річка в обласному центрі раніше славилася своєю багатою рибною фауною та природними екосистемами.

Місцеві мешканці також виражають своє обурення та хвилювання щодо цього екологічного катастрофи. Багато людей залежать від місцевої для прісної води, риболовлі та відпочинку біля води. Забруднення річки ставить під загрозу їхнє здоров'я та життєвий комфорт.

Представники місцевої влади взяли на себе відповідальність за подію та заявили про негайні дії для нейтралізації забруднення та запобігання подібним інцидентам у майбутньому. Вони планують вжити заходів для очищення річки, встановлення суворіших норм та контролю за промисловими підприємствами, а також для покарання винних осіб.

Екологічні організації та активісти звертають увагу громадськості на необхідність змін у ставленні до природи та нарощуванні контролю над промисловими забруднювачами. Вони закликають до підтримки екологічних ініціатив та сприяння створенню сталої та екологічно відповідальної інфраструктури.

Екологічна криза, спричинена викидами нечистот у Псел, стала нагадуванням про те, як вразливе наше природне середовище. Цей інцидент повинен послужити важливим каталізатором для подальших зусиль. Ми продовжимо слідкувати за розвитком подій та усуненням наслідків.

Зустріч із в.о. начальника Державної екологічної інспекції в Сумській області Валерієм Піюком (подкаст)

Журналіст: Доброго дня, пане Валерію. Дякую, що знайшли час для цього інтерв'ю. Ми хотіли б почути вашу думку щодо екологічної ситуації в місті Суми. Чи можете нам розповісти про основні проблеми, з якими зіштовхується місто?

Гість: Доброго дня, радий вам відповісти на ваші запитання. В обласному центрі, як і в багатьох інших містах, існує низка екологічних проблем. Одна з найактуальніших – це забруднення повітря. Ми спостерігаємо високий рівень викидів шкідливих речовин, особливо від транспортних засобів і промислових підприємств.

Журналіст: Які заходи вживаються для зменшення викидів шкідливих речовин та поліпшення якості повітря у Сумах?

Гість: Державна екологічна інспекція активно співпрацює з міськими владами та промисловими підприємствами, щоб контролювати рівень викидів та заохочувати впровадження екологічних технологій. Ми зосереджуємося на моніторингу викидів забруднюючих речовин та надаємо поради щодо їх зменшення. Також, в місті регулярно проводяться кампанії з популяризації екологічного способу життя та забороняються відпрацьовані автомобілі, що сприяє зменшенню викидів шкідливих речовин.

Журналіст: Окрім забруднення повітря, чи є ще які-небудь проблеми?

Гість: Так, крім проблеми з повітрям, існують й інші екологічні питання, що потребують уваги в місті Суми. Одна з них – це проблема з утилізацією твердих побутових відходів. Наразі ми спостерігаємо велику кількість сміття, яке необхідно правильно збирати, сортувати та утилізувати з мінімальним впливом на навколишнє середовище.

Журналіст: Які кроки здійснюються для вирішення проблеми утилізації твердих побутових відходів у Сумах?

Гість: Влада міста спільно з комунальними службами та мешканцями активно працюють над вирішенням цієї проблеми. Впроваджуються сучасні технології сортування та переробки сміття, розширюється мережа контейнерних майданчиків та сприяється усвідомленню необхідності відповідальної поведінки відносно утилізації відходів усіма мешканцями міста.

Журналіст: Які ще екологічні проблеми потребують уваги та розв'язання у нашому місті

Гість: Однією з важливих проблем є забруднення водойм, зокрема річок та озер. Ми спостерігаємо негативний вплив промислових стоків та необережного поводження з відходами, що може вплинути на якість води та екосистему. Також, важливо забезпечити стале використання води серед мешканців, адже ефективне використання ресурсів може сприяти збереженню водних екосистем.

Журналіст: Чи є плани чи програми з метою поліпшення екологічної ситуації в місті Суми? Які кроки будуть прийняті для досягнення цих цілей?

Гість: Так, у Сумах розробляються та впроваджуються різні програми та заходи з метою поліпшення екологічної ситуації. Одна з них – програма з енергоефективності, спрямована на зменшення споживання енергії та викидів шкідливих речовин. Також місто активно працює над розвитком зелених зон та парків, збереженням біорізноманіття та рекреаційних майданчиків.

Журналіст: Як мешканці можуть допомогти у покращенні екологічної ситуації в Сумах?

Гість: Мешканці мають важливу роль у покращенні екологічної ситуації в місті. Вони можуть почати з освіти та свідомого ставлення до екології. Зменшення використання пластику, сортування та правильна утилізація відходів, енергоефективність у побуті. Крім цього, мешканці можуть активно використовувати громадський транспорт або велосипеди, що сприятиме зменшенню викидів шкідливих речовин в атмосферу. Також, важливо брати участь у місцевих ініціативах з озеленення та висаджування дерев, бо зелені насадження сприяють очищенню повітря та збереженню біорізноманіття.

Журналіст: Чи планується проведення інформаційних кампаній та освітніх заходів щодо екології для мешканців Сум?

Гість: Так, інформаційні кампанії та освітні заходи є важливою складовою роботи з покращення екологічної ситуації. Планується проведення лекцій, семінарів та тренінгів, а також створення спеціальних публікацій та інформаційних матеріалів, які будуть надавати мешканцям необхідну інформацію та навички щодо екологічної свідомості.

Журналіст: Дякуємо вам, пане Валерію, за цікаву розмову та відповіді на наші запитання. Бажаємо успіхів у подальшій роботі з покращення екологічної ситуації у Сумах.

Гість: Дякую вам за запитання та інтерес до екологічних питань. Спільними зусиллями ми зможемо створити більш здорове та екологічно чисте місто.

Скарби природи Лебединщини (фоторепортаж)

Михайлівська цілина – степовий природний заповідник, розташований на заході Лебединського району.

На території заповідника зареєстровано 525 видів судинних рослин, серед них брандушка різнобарвна, горицвіт весняний, сон широколистий, ковила волосиста, занесені до Червоної книги України.

Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення – Межиріцька шовковиця.
Обхват стовбура – 5,50 м, висота – 21 м. Вік дерева – понад 300 років.

Шелехівське озеро – гідрологічна пам'ятка природи загальнодержавного значення. Розташоване на північ від села Межиріч Лебединського району. Вік озера – близько 40 тис. років.

ВИСНОВКИ

Екологічна ситуація в Україні є однією із актуальних проблем сьогодення. Наслідки глобальної екологічної кризи, пов'язаної із забрудненням навколишнього середовища, обмеженістю природних ресурсів та легковажним ставленням людства до природи наразі в Україні посилюються через військову агресію сусідньої країни. Особливо критичною є екологічна ситуація на територіях, де тривають бої та здійснюються постійні обстріли.

Аналіз наукової літератури та статистичних даних показав, що наразі в Україні активно розвивається такий напрям як екологічна журналістика, та попри велике зацікавлення медійників у роботі в цьому напрямі, існує низка проблем, які негативно впливають на розвиток екологічної журналістики та появу так званих «зелених медіа». Зокрема, дослідники відзначають недостатній рівень знань практикуючих медійників у тематиці захисту довкілля, відсутність достатньої кількості експертів із певних питань тощо. Тим не менш українська журналістика рухається в напрямку вирішення наявних проблем та поширення екологічних знань серед української аудиторії.

Створена нами добірка журналістських матеріалів відображає наявну екологічну ситуацію в Україні, зокрема – на Сумщині, а також звертає увагу читача на природоохоронні території, розташовані на території Сумської області, та спонукає до роздумів щодо усвідомленого споживання природних ресурсів, відмови від речей, які негативно впливають на навколишнє середовище (як-то електронні сигарети або освічувачі повітря).

В межах добірки наявні текстові матеріали, проілюстровані фотографіями із офіційних джерел, які можуть бути розміщені в друкованих медіа та інтернет-ресурсах, сценарії для відеосюжету та аудіоподкасту, а також – фоторепортаж. Така різноманітність матеріалів дозволяє залучити до споживання інформаційного продукту більшу аудиторію із різними смаками та вподобаннями щодо каналів сприйняття інформації.